

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	7
LISTA TABELELOR.....	11
LISTA FIGURILOR	15
INTRODUCERE.....	19
CUVANT ÎNAINTE	23

CAPITOLUL 1

STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII TEORETICE ȘI CONCEPTUALE PRIVIND DIGITALIZAREA ȘI

VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL	29
1.1. Sursa, evoluția și definirea conceptului de patrimoniu cultural	29
1.2. Conceptul de digitalizare și valorificare în literatura de specialitate	32
1.3. Instrumente de inventariere și evaluare a patrimoniului cultural național.....	37
1.4. Gestionarea relației – digitalizare – instrumente – valorificare	39
1.5. Cadrul legal național și internațional. Scurte descrieri istorice	42

CAPITOLUL 2

PROBLEMATICA ȘI ROLUL DIGITALIZĂRII ÎN CONTEXTUL EVOLUȚIEI PROCESULUI DE VALORIFICARE A

PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL	52
2.1. Stadiul digitalizării și valorificării patrimoniului cultural în România.....	52
2.2. Analiza metodologiilor specifice procesului de inventariere și evaluare	56
2.3. Redescoperirea conceptului de digitalizare și valorificare	58
2.4. Armonizarea conceptului de inventariere a patrimoniului național	60
2.5. Stadiul de finanțare al sectorului cultural	64
2.6. Repere privind patrimoniul cultural și obiectivele dezvoltării durabile	66

CAPITOLUL 3

MANAGEMENTUL INSTRUMENTELOR PROCESULUI DE VALORIFICARE A PATRIMONIULUI NAȚIONAL

3.1. O retrospectivă bibliografică privind digitalizarea	68
3.2. Managementul patrimoniului cultural din perspectiva digitalizării	97
3.3. Distribuția de fonduri bugetare și buna guvernanță în domeniul cultural	98

CAPITOLUL 4**REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE PRIVIND INFORMATIZAREA ȘI
DIGITALIZAREA SERVICIILOR DIN ADMINISTRAȚIA
PUBLICĂ. STUDIU DE CAZ – SISTEMUL NAȚIONAL DE****BIBLIOTECI..... 100**

4.1. Realități și perspective privind informatizarea și digitalizarea
serviciilor 100

4.2. Prezentare generală – Studiu de caz..... 101

4.3. Descrierea metodei de cercetare utilizată..... 103

4.4. Obiectivele generale și specifice ale cercetării 104

4.5. Ipotezele de cercetare în cadrul examinării aplicate 105

4.6. Analiza diagnostic a stării de fapt privind digitalizarea și
informatizarea 106

4.7. Interpretarea și corelarea rezultatelor cercetării doctorale 189

CONCLUZII ȘI PROPUNERI 215

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE 225

BIBLIOGRAFIE 229

INTRODUCERE

Prezenta lucrare se încadrează în dinamica transformărilor profunde generate de procesul de digitalizare la nivelul administrației publice și, în mod particular, în domeniul patrimoniului cultural, un sector aflat într-un amplu proces de redefinire conceptuală și funcțională. Evoluția accelerată a tehnologiilor informaționale și de comunicații a determinat o schimbare semnificativă în modul în care instituțiile publice gestionează, valorifică și diseminează informațiile, impunând totodată noi standarde de eficiență, accesibilitate și transparență. În acest context, bibliotecile, ca instituții fundamentale ale infrastructurii culturale și informaționale, devin actori centrali ai procesului de transformare digitală, fiind nevoite să își adapteze funcțiile tradiționale la cerințele societății contemporane bazate pe cunoaștere.

Digitalizarea nu mai poate fi privită exclusiv ca un instrument de modernizare, ci trebuie înțeleasă ca o necesitate strategică, esențială pentru asigurarea accesului larg și echitabil la resursele informaționale, precum și pentru conservarea și valorificarea patrimoniului cultural național. Într-o societate în care informația reprezintă o resursă fundamentală, capacitatea instituțiilor publice de a transforma datele în cunoaștere devine un indicator relevant al performanței și al adaptabilității acestora. Astfel, bibliotecile își extind rolul tradițional de depozitare a informației, devenind veritabile centre de facilitare a accesului la cunoaștere, educație continuă și inovare culturală.

Alegerea temei de cercetare este determinată de importanța crescândă a digitalizării serviciilor publice și de necesitatea adaptării instituțiilor culturale la noile realități tehnologice. În acest sens, studiul de față are în vedere analiza impactului proceselor de digitalizare și informatizare asupra activităților de inventariere și valorificare a patrimoniului cultural, precum și asupra gradului de accesibilitate a serviciilor oferite publicului larg.

Se pornește de la premisa că integrarea tehnologiilor digitale în procesele specifice domeniului cultural poate conduce la o creștere semnificativă a eficienței operaționale și la o mai bună valorificare a resurselor existente.

Demersul științific adoptat se bazează pe o abordare interdisciplinară, care îmbină perspective din administrația publică, științele informației, managementul cultural și tehnologia informației. Această perspectivă integratoare permite o analiză complexă a fenomenului digitalizării, surprinzând

atât dimensiunea tehnologică, cât și implicațiile economice, sociale și culturale ale acestuia. În acest cadru, cercetarea urmărește identificarea unor instrumente și mecanisme eficiente prin care informațiile gestionate de biblioteci pot fi transformate în resurse de cunoaștere accesibile, relevante și utile pentru diverse categorii de utilizatori.

Un element definitoriu al prezentei lucrări îl reprezintă alegerea Sistemului Național de Biblioteci ca studiu de caz, acesta constituind un reper semnificativ pentru analiza proceselor de digitalizare la nivel instituțional. Sistemul oferă un cadru adecvat pentru evaluarea stadiului actual al informatizării, precum și pentru identificarea principalelor provocări, disfuncționalități și oportunități de dezvoltare. În același timp, bibliotecile sunt analizate nu doar ca spații de conservare a patrimoniului, ci și ca actori activi în procesul educațional și în formarea continuă a indivizilor, digitalizarea oferindu-le posibilitatea de a-și extinde considerabil aria de influență și de a răspunde mai eficient nevoilor societății. În acest context, obiectivul principal al cercetării constă în identificarea și analiza instrumentelor și procedurilor care pot contribui la îmbunătățirea accesului la informație și la eficientizarea proceselor specifice domeniului cultural. Accentul este pus pe rolul digitalizării în optimizarea activităților de inventariere și valorificare a patrimoniului cultural, precum și pe impactul acesteia asupra calității serviciilor publice. De asemenea, este evidențiată importanța resurselor umane, a competențelor digitale și a proceselor de formare profesională continuă în susținerea transformării digitale a instituțiilor culturale.

Structura lucrării este concepută într-o manieră logică și coerentă, astfel încât să permită dezvoltarea graduală a analizei și argumentației. După această introducere, primul capitol este dedicat cadrului teoretic și conceptual, oferind o sinteză a principalelor definiții și abordări privind patrimoniul cultural, precum și o analiză a evoluției conceptului în contextul transformărilor contemporane. Sunt evidențiate, de asemenea, instrumentele și metodele utilizate pentru inventarierea și evaluarea patrimoniului, atât din perspectiva literaturii de specialitate, cât și a cadrului legislativ.

Cel de-al doilea capitol abordează problematica digitalizării în contextul valorificării patrimoniului cultural, analizând stadiul actual al acestui proces și principalele metodologii utilizate. Sunt prezentate atât avantajele digitalizării, cât și dificultățile întâmpinate în implementarea acesteia, fiind evidențiat impactul asupra eficienței, accesibilității și calității serviciilor culturale.

În continuare, capitolul al treilea se concentrează asupra managementului instrumentelor și proceselor de inventariere și valorificare a patrimoniului, analizând evoluția instituțională a serviciilor de bibliotecă și integrarea tehnologiilor digitale în activitatea acestora.

Capitolul al patrulea este dedicat studiului de caz privind Sistemul Național de Biblioteci și oferă o analiză detaliată a stadiului digitalizării la nivelul acestei structuri. Sunt prezentate metodologia de cercetare, obiectivele și ipotezele formulate, precum și rezultatele obținute în urma aplicării instrumentelor de cercetare. Totodată, sunt evidențiate implicațiile digitalizării asupra accesibilității informației și asupra alinierii strategiilor instituționale la cerințele societății informaționale.

Lucrarea se încheie cu un capitol dedicat concluziilor și propunerilor, în care sunt sintetizate principalele rezultate ale cercetării și sunt formulate recomandări pentru dezvoltarea viitoare a domeniului. Sunt evidențiate atât contribuțiile teoretice și practice ale studiului, cât și limitele acestuia, conturându-se totodată direcții pentru cercetări ulterioare.

În concluzie, prezenta cercetare dorește să contribuie la dezvoltarea unui cadru analitic și aplicativ necesar înțelegerii și implementării proceselor de digitalizare în domeniul patrimoniului cultural. Prin abordarea integrată și orientarea spre soluții sustenabile urmărind să ofere repere utile pentru adaptarea instituțiilor culturale la provocările actuale și viitoare ale societății bazate pe cunoaștere.

CUVÂNT ÎNAINTE

Într-o vreme în care identitatea națională se cere protejată și promovată tot mai puternic, pentru a duce mai departe zestrea identitară cu care avem a ne prezenta în concernul european și mondial, abordarea unei noi cercetări din perspectiva valorificării patrimoniului cultural prin mijlocirea digitalizării este binevenită. Dr. Grigore - Teodor SAMOILĂ abordează subiectul într-o manieră personală, pornind de la nevoia restructurării și modernizării serviciilor publice din administrația publică din România. *„Explorarea situației actuale și cunoașterea valorii reale a avuției naționale, din perspectiva digitalizării și valorificarea patrimoniului cultural”*, arată autorul, *„trebuie să conducă la creșterea accesibilității asupra resurselor de patrimoniu, dar și la o îmbunătățire a nivelului de informatizare a serviciilor publice”*.

Știm că lucrarea lui dr. Grigore -Teodor SAMOILĂ a cunoscut, pe parcursul constituirii și finalizării ei, sușuri și coborâșuri, recorelări, restrângeri ale ariei de cuprindere dar și, în măsură mai însemnată, decizii asupra implementării standardelor și tehnologiilor de ultimă generație în România.

Decizia de a restrânge aria de abordare asupra unui singur domeniu, din plaja atât de întinsă a patrimoniului cultural național, a fost luată din nevoia studierii stării actuale și prefigurării perspectivei sistemului național de bibliotecă publice din România. De ce bibliotecă? Pentru că în acest areal cultural de bază al oricărui sistem cultural *se produce transformarea informației în cunoaștere*, proces fără de care nu-și are sensul nicio altă abordare asupra economiei moderne, bazate pe cunoaștere, inclusiv-reactivă, conectată și la ritmul societății omenești a secolului XXI.

Autorul a acceptat această punere în evidență a rolului spațiului cultural care este bibliotecă și și-a construit opusul în consecință, cu riscul de a lăsa încă loc pentru cercetări ulterioare.

Principalele două atribute generale: (1) diagnosticul, analiza și inventarierea patrimoniului material și informațional și (2) descoperirea, examinarea ariei de aplicabilitate, descifrarea impactului IA asupra activității din sistemele publice din România constituie un program de cercetare remarcabil prin acuratețea formulării concluziilor și propunerilor și, în egală măsură, a limitelor cercetării, pornind de la redefinirea cadrului real al nevoilor structurilor analizate, până la probabilitatea conștientizată că rezultatele ar putea avea un impact imediat restrâns.

Cele patru capitole ale cărții se întemeiază pe un volum important de date statistice primare sau secundare și pe o infografie bogată (figuri și diagrame).

Capitolul 1 – „Stadiul actual al cunoașterii teoretice și conceptuale privind digitalizarea și valorificarea patrimoniului cultural” examinează diversitatea de definiții ale patrimoniului cultural: sursa, evoluția și definirea conceptului și a transformărilor apărute în timp; identificarea și prezentarea instrumentelor de inventariere și evaluare a patrimoniului cultural național; gestionarea elementelor ce privesc digitalizarea și instrumentele de valorificare, atât din perspectiva literaturii științifice studiate, din țară și din străinătate, a domeniului, cât și din cea a terminologiei specifice legislației din România și de la nivel european.

Al doilea capitol – „Problematica și rolul digitalizării în contextul evoluției procesului de valorificare a patrimoniului cultural național” produce o sinteză privind stadiul actual al digitalizării, o analiză a metodologiilor specifice procesului de inventariere și evaluare, precum și o prezentare a modului în care elementele specifice domeniului cultură și patrimoniului cultural pot fi optimizate prin digitalizare. Reținem, în acest demers, abordarea relației de cauzalitate „patrimoniu – dezvoltare durabilă”, pentru care autorul produce o analiză de conținut valoroasă.

Capitolul al treilea, intitulat „Managementul instrumentelor procesului de inventariere și valorificare a patrimoniului național”, evidențiază, printr-o cercetare bibliografică retrospectivă, evoluția instituțională a serviciilor de bibliotecă, digitalizarea procedurilor și proceselor, informatizarea serviciilor de bibliotecă în contextul evaluării patrimoniului național. Sunt prezentate, metodic și bine argumentat, surse bibliografice mai vechi și mai noi, reținându-se în toate cazurile elementele de noutate aduse în sprijinul bunei cunoașteri a domeniului, atât din țară, cât și din străinătate.

Totodată, este abordată corelarea de informații privind managementul patrimoniului cultural din perspectiva digitalizării, posibilelor direcții de cercetare viitoare, cum ar fi administrația digitală/e-guvernare; impactul distribuției unor fonduri bugetare asupra dezvoltării domeniului cultural, în contextul unei bune guvernante a patrimoniului cultural național.

Ultimul capitol, al patrulea – „Realități și perspective privind informatizarea și digitalizarea serviciilor din administrația publică. Studiu de caz – Sistemul Național de Bibliotecă”, detaliază un studiu de caz care descrie detaliat stadiul digitalizării procedurilor și proceselor în cadrul Sistemului

Național de Biblioteci. Sunt analizate principalele trei biblioteci de referință la nivel național (Biblioteca Centrală Universitară, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională a României), iar în centrul tuturor inițiativelor realizate se regăsește accesibilitatea informațiilor către publicul larg, prin digitalizare și armonizarea programelor strategice de specialitate, printr-o dezvoltare proactivă, sustenabilă și competitivă, precum și o viziune unitară de integrare a tuturor acestor elemente.

Concluziile și propunerile pentru viitor rețin atenția prin expunerea și prelucrarea informațiilor obținute prin aplicarea unor chestionare special construite. Interesantă este interpretarea rezultatelor, conform ipotezelor admise încă din debutul cercetării, iar concluzia ar putea fi, potrivit autorului: *„Digitalizarea permite transformarea colecțiilor fizice (cărți, documente istorice, manuscrise) în formate electronice accesibile online, ceea ce extinde în mod considerabil accesul publicului la colecțiile digitale 24/7, indiferent de locație, eliminând barierele fizice și orare impuse de bibliotecile tradiționale. Prin implementarea unor platforme informatice moderne, bibliotecile digitalizează cataloagele și bazele de date, permițând regăsirea ușoară a informațiilor disponibile. Prin intermediul digitalizării, bibliotecile pot deveni factori de promovare ai serviciilor interactive. Bibliotecile moderne devin astfel hub-uri digitale de informație, conectând comunități diverse la resurse valoroase și contribuind la reducerea barierelor fizice și sociale în accesarea cunoștințelor de către publicul larg.”*

De aici se pot desprinde, cu oarecare ușurință, **concluzii** expuse într-o secvență anume întocmită și pe care o sintetizăm în continuare:

1. Deși există o preocupare și o tendință semnificativă de implementare a unor strategii privind digitalizarea și informatizarea în cadrul administrației publice din România, de o bună perioadă de timp *gradul de accesibilitate și calitatea resurselor digitale disponibile pentru cetățeni oscilează în mod evident*. În același timp, un management eficient al instrumentelor digitale în acest context poate avea o contribuție semnificativă prin sprijinul acordat creșterii vitezei de transformare a proceselor și procedurilor specifice și printr-o gestionare eficientă a digitalizării și informatizării sistemice, vitală pentru dezvoltarea unui parcurs sănătos de adaptare și transformare a infrastructurii tehnologice în cadrul administrației publice și în domeniul cultural. Este subliniată importanța managementului eficient al patrimoniului cultural din perspectiva abilităților și digitalizării.

2. *Impactul distribuției de fonduri bugetare, în domeniului cultural*, se poate realiza prin proiectele de investiții pentru atragerea finanțărilor din fonduri europene nerambursabile, care trebuie să includă obligatoriu și cursuri de formare profesională a personalului, pentru ca resursele digitale să fie utilizate în mod economic, eficient și eficace. Studiile arată că bibliotecile care dispun de infrastructură tehnologică de calitate și personal bine pregătit pot oferi un acces sporit și servicii mai eficiente utilizatorilor.

3. Bibliotecile de referință la nivel național (BCU, BAR, BNaR) luate în studiu, având ca obiectiv documentarea și informarea sintetică asupra principalelor repere privind digitalizarea și informatizarea serviciilor, evidențiază existența corelației pozitive între serviciile oferite de biblioteci, privind programele culturale și educative și serviciile de împrumut, respectiv cu cât biblioteca oferă mai multe programe culturale și educative, cu atât crește și numărul celor care apelează la serviciile de împrumut ale acestor biblioteci, având un impact asupra activității lor. Autorul constată că *nivelul de digitalizare din cadrul bibliotecilor analizate are un impact direct asupra gradului de satisfacție al utilizatorilor* acestora, fapt ce poate influența atât numărul utilizatorilor (printr-un spor cantitativ), cât și creșterea frecvențelor de vizitare la sediul bibliotecilor. Nivelul de digitalizare are un impact direct asupra modului de funcționare al bibliotecilor analizate, al Sistemului Național de Biblioteci în general, precum și al performanței acestuia.

4. *Studiile, genul și serviciile oferite de angajați* reprezintă un factor determinant, o pregătire superioară a angajaților aduce un plus de valoare privind capacitatea ridicată de a înțelege și a adopta tehnologii de ultimă generație, în cadrul procesului de digitalizare și informatizare a serviciilor bibliotecilor oferite utilizatorilor. Pregătirea profesională avansată a angajaților generează *creșterea frecvenței cu care utilizatorii ajung să acceseze serviciile oferite*, fiind ghidați de un personal bine pregătit, familiarizat cu digitalizarea și aplicațiile informatice.

5. *Digitalizarea și informatizarea serviciilor* reprezintă elemente esențiale cu influență asupra gradului de accesibilitate în format digital, atunci când acestea sunt disponibile. Managementul serviciilor oferite de bibliotecă, prin organizarea unor evenimente cu caracter cultural, ar putea avea, de asemenea, un impact deosebit din perspectiva utilizatorilor cu studii superioare. Astfel, nivelul așteptărilor, mult ridicat din partea utilizatorilor cu studii superioare, ar avea un răspuns pozitiv.

6. *Gradul de ușurință privind accesibilitatea serviciilor electronice* asigură optimizarea platformelor digitale și a programelor informatice, putând avea impact transformațional evolutiv, care să ajute la creșterea gradului de satisfacție a utilizatorilor, printr-o altă atractivitate a serviciilor oferite către publicul larg și creșterea frecvențelor vizitelor.

7. În ceea ce privește *corelația dintre nivelul de digitalizare a resurselor și vechimea în profesie*, în ciuda reticenței la schimbare și adaptare la noile tehnologii, se pot realiza progrese prin cursurile de formare profesională privind competențele digitale, care ar putea asigura un management eficient al resurselor electronice și o colaborare continuă cu angajații mai tineri. Un rol cheie îl joacă și îl va juca mentoratul dinspre angajații mai experimentați, pentru acumularea de cunoștințe și invers, dinspre angajații tineri către angajații experimentați pentru a se familiariza cu noile tehnologii și inovarea unor servicii care să răspundă unei nevoi actuale cât mai diversificate, încurajând evoluția, cercetarea, dezvoltarea și creșterea nivelului de satisfacție.

8. *Relația dintre resursele disponibile și gradul de satisfacție a utilizatorilor* este una evidentă, aflându-se într-o relație de interdependență cu diversitatea serviciilor și calitatea infrastructurii tehnologice, laolaltă cu obligativitatea implementării unor soluții tehnice care să includă internetul lucrurilor (AI), tehnologia virtuală (VR), camerele inteligente încorporate cu sisteme de recunoaștere pe baza algoritmilor de inteligență artificială și dispozitivele de internet al lucrurilor (IoT). Sunt demersuri absolut indispensabile pentru a ține pasul cu evoluția societății informaționale, unde digitalizarea joacă un rol cheie privind progresul la nivel global și din mediul înconjurător.

9. Este important a se avea în vedere *corelația dintre nivelul de digitalizare, resursele umane sau financiare alocate și pregătirea profesională* pentru modernizarea eficientă a bibliotecilor. Realizarea acestui echilibru este crucială pentru asigurarea succesului și performanței serviciilor oferite, care să conducă la atingerea unui nivel de satisfacție ridicat pentru cetățeni. În tot acest demers, digitalizarea și informatizarea prezintă o serie de avantaje și particularități specifice modului în care utilizatorii accesează serviciile publice.

10. *Informatizarea și digitalizarea* prezintă, în același timp, o paletă largă de avantaje asupra modului în care cetățenii accesează dotările bibliotecii, acestea din urmă conferind posibilitatea transformării colecțiilor fizice în format electronic, accesibile prin intermediul platformelor online.

11. *Procesul de digitalizare și valorificare al resurselor informaționale sprijină, concomitent, accesarea resurselor fizice la nivel local și a celor care fac parte din bazele de date internaționale ale altor entități*: revistele online, articolele științifice și ale bazelor de date diversificate etc., realizându-se construcția unei rețele de baze de date la nivel global. Prin urmare, bibliotecile care adoptă digitalizarea pot adăuga un plus de valoare serviciilor oferite utilizatorilor, facilitând accesul la servicii de împrumut la distanță pentru cărți digitale, fără să viziteze fizic biblioteca efectiv. Digitalizarea se transformă într-un instrument modern de facilitare a accesului la informații și resurse prin procese facile și intuitive partajate, reprezentând o sursă de sprijin pentru educație, cultură și administrația publică. În felul acesta sunt conectate comunități științifice și informaționale, bibliotecile transformându-se în adevărate hub-uri digitale de informație.

12. Recomandările autorului sunt legate de *investițiile în infrastructura tehnologică*, cu scopul creșterii gradului de accesibilitate a dotărilor digitale, împreună cu programele de perfecționare continuă a angajaților, pentru dezvoltarea de competențe specifice de utilizare a echipamentelor și dotărilor digitale. În plus, o altă soluție de îmbunătățire este legată de *nivelul de colaborare la nivel instituțional*, care poate ajuta la reorganizarea resurselor și a modului de interacțiune, prin accesarea unor soluții mai eficiente de transformare sistemică.

Sunt, într-o încercare de a scoate în evidență o parte din multiplele învățăminte ale cărții dr. Grigore - Teodor SAMOILĂ, doar câteva idei menite să-l atragă pe cititorul interesat spre opusul său. Concluzia concluziilor ar fi că *digitalizarea și valorificarea sunt într-o relație de interdependență*. Utilizarea inteligenței artificiale în cadrul procesului de digitalizare pentru procesarea bazelor de date mai largi, în cea mai mare parte care depășesc posibilitățile cognitive umane pentru calculul unui volum de date și procesare a unor activități specifice, facilitează eficientizarea și optimizarea capacităților de lucru. Adică exact ceea ce este necesar azi și va fi și mâine în complexul de activități atât de importante, al prezenței în viața tuturor a bibliotecii publice.

Valeriu IOAN-FRANC,
Membru al Academiei Române